

RUINELE UNUI PROIECT MODERNIST: CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN FOSTA COLONIE DE MUNCĂ FORȚATĂ DIN PERIOADA COMUNISTĂ DE LA GALEȘU/NAZARCEA, CANALUL DUNĂRE – MAREA NEAGRĂ

Radu-Alexandru DRAGOMAN^a, Sorin OANȚĂ-MARGHITU^b, Tiberiu VASILESCU^a, Mihai FLOREA^b, Cătălin NICOLAE^a

^a Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române, București; e-mail: al_dragoman@yahoo.com, tiberiu.vasilescu@gmail.com, nicotk@gmail.com

^b Muzeul Național de Istorie a României, București; e-mail: sorinoanta@yahoo.com, mihaimfs@yahoo.com

Keywords: Archaeology of the recent past; the Danube – Black Sea Canal; communist Romania; modernity; memory; forced labour colony; ruins and earth deposits.

Abstract: Galeșu (currently Nazarcea village, Poarta Albă commune, Constanța County) is one of the forced labour camps established in the early 1950s during the construction works for the Danube – Black Sea Canal, probably the most ambitious project in the history of modern Romania. Although the colony is mentioned in memoirs and the specialised literature dedicated to the political repression in communist Romania, its ruins have been long forgotten. The archaeology as a discipline in Romania relies on an epistemology according to which the recent or contemporary past is not the object of analysis, but falls within the scope of other disciplines, such as history and anthropology. Against this background, the ruins of the former forced labour camp at Galeșu have been ignored both by archaeological research and by heritage policies.

The present paper (The ruins of a modernist project: archaeological surveys in the communist-era former forced labour colony at Galeșu/Nazarcea, the Danube – Black Sea Canal) presents a synthesis of the results of the archaeological research at Galeșu/Nazarcea performed during 2012, 2014, and 2015 on the site where the forced labour camp was located according to information provided by former political prisoners and by local people. The basic premise of this research is that the ruins of the former labour camp represent the material memory (cf. Olivier 2008) of the communist concentration camps system and of later periods. The archaeological investigation of this colony, in connection with other forms of memory (historical sources, memoirs), may contribute to a more nuanced understanding of a segment of Romania's recent past. The main goal of our archaeological approach is to reveal the memories contained in the site and its environment. Moreover, these investigations were done in anticipation of the possible restoration of these material memories for the public.

The surveys, carried out both within the confines of the former colony and in the surrounding area, have documented 30 certain and four uncertain features (see Appendices 1 and 2) as well as various material traces from the period following the abandonment of the forced labour colony – industrial ruins, dams, basins and huge earth deposits. Two of the features were excavated: C20 in 2014 and C9 in 2015; three more test pits were excavated in order to reveal the nature of feature C19/CN3, whether a building or a simple cone of slumped earth; the excavations indicated that C19/CN3 is a destroyed building (for details see Appendix 2). These data were complemented by information gathered from locals, including a witness of the period during which the forced labour camp was operational.

Contrasting with the dominant research philosophy in Romania, the archaeological research at Galeșu has revealed a different image of the former forced labour colony, not only from that created by official documents, but also from that described in memoirs. At the same time, the contextual analysis of the biography of the ruins has revealed issues that were ignored by the historical discourses and heritage policies, thus contributing to a different understanding of the Danube – Black Sea Canal.

Cuvinte-cheie: Arheologia trecutului recent; Canalul Dunăre – Marea Neagră; România comunistă; modernitate; memorie; colonie de muncă forțată; ruine și halde de pământ.

Rezumat: Galeșu (actualmente Nazarcea, com. Poarta Albă, jud. Constanța) este una dintre coloniile de muncă forțată înființate la începutul anilor 1950 cu ocazia lucrărilor de excavare a traseului Canalului Dunăre – Marea Neagră, probabil cel mai ambițios proiect din istoria României moderne. Deși numele coloniei este adesea menționat în lucrările de memorialistică și în literatura de specialitate dedicate represiunii politice din România comunistă, ruinele sale au fost date uitării. În contextul în care arheologia din România are ca fundament dominant o epistemologie potrivit căreia trecutul recent sau contemporan nu este obiectul de analiză al arheologiei, ci al altor discipline, precum istoria sau antropologia, ruinele fostei colonii de muncă forțată de la Galeșu au fost ignorate atât de cercetarea arheologică, cât și de politicile de patrimoniu.

Articolul de față prezintă o sinteză a rezultatelor cercetărilor arheologice desfășurate în 2012, 2014 și 2015 la Galeșu/Nazarcea, în spațiul în care, potrivit informațiilor oferite de câțiva foști deținuți politici, dar și de localnici, a funcționat colonia de muncă forțată. Demersul a pornit de la premisa că ruinele fostei colonii constituie memoria materială a sistemului concentraționar comunist și a perioadei ulterioare, a cărei analiză arheologică, în relație cu alte forme de memorie (surse istorice, memorii etc.), poate contribui la o înțelegere mai nuanțată a unui segment din trecutul recent al României. Scopul principal al demersului nostru arheologic este acela de a scoate la iveală memoriile conținute de sit și de peisajul înconjurător. De asemenea, s-a avut în vedere un studiu preliminar privind valorificarea pentru public a acestei memorii materiale.

Cercetările de suprafață, efectuate atât în perimetrul fostei colonii, cât și în zona înconjurătoare, au documentat 30 de structuri certe, patru structuri incerte, precum și diverse urme materiale din perioada ulterioară funcționării coloniei de muncă forțată – ruine industriale, diguri, bazine, halde imense de pământ etc. Două dintre construcții au fost investigate prin săpături arheologice: C20 în 2014 și C9 în 2015; alte trei sondaje au fost efectuate cu scopul de a verifica dacă structura C19/CN3 este o clădire sau un simplu con format din pământ scurs; săpăturile au indicat faptul că C19/CN3 este o clădire distrusă. Pentru completarea datelor au fost culese informații de la oamenii locului, inclusiv un martor al perioadei de funcționare a coloniei.